

CONSEIL de l'Égalité des CHANCES ENTRE HOMMES ET FEMMES
RAAD VAN de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen
RAT für Chancengleichheit zwischen Männern und Frauen

**ADVIES NR. 124 VAN 11 SEPTEMBER 2009 VAN DE RAAD VAN DE GELIJKE
KANSEN VOOR MANNEN EN VROUWEN MET BETREKKING TOT
DISCRIMINATIE INZAKE LEVENSVZERZEKERINGEN, GOEDGEKEURD DOOR
DE RAAD OP 18 DECEMBER 2009**

ADVIES NR. 124 VAN 11 SEPTEMBER 2009 VAN HET BUREAU VAN DE RAAD VAN DE GELIJKE KANSEN VOOR MANNEN EN VROUWEN MET BETREKKING TOT DISCRIMINATIE INZAKE LEVENSVZERKERINGEN, GOEDGEKEURD DOOR DE RAAD OP 18 DECEMBER 2009

De Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen maakt zich zorgen over de door België goedgekeurde geslachtsdiscriminatie.

De wet van 21 december 2007 tot wijziging van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen wat betreft het geslacht in verzekeringsaangelegenheden, heeft de toekenning van een uitzondering mogelijk gemaakt op het vlak van de levensverzekering.

Deze afwijking is exclusief van toepassing op de levensverzekeringscontracten in de zin van artikel 97 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst, te weten de persoonsverzekeringen waarbij het zich voordoen van het verzekerd voorval alleen afhankelijk is van de menselijke levensduur.

Concreet, voor wat betreft de pensioenen, gaat het om de derde pijler, dit wil zeggen de individuele aanvullende pensioenen. **De vrouwen worden hier dus dubbel gediscrimineerd.** Naast het feit dat ze een pensioen hebben dat meestal veel minder voordelig is dan dat van de mannen, krijgen ze immers ook een kleinere rente.

Algemeen gezien zal deze afwijking een discriminerend effect hebben voor vrouwen voor alle renteverzekeringen, te weten de verzekeringspolissen die voorzien in de uitbetaling van een maandelijks bedrag aan de verzekerde zolang die in leven is.

Waarom en hoe kon deze afwijking worden toegekend?

De wet van 10 mei 2007 is de omzetting op nationaal niveau van de Europese richtlijn 2004/113/EG en legt het beginsel van de gelijke behandeling van vrouwen en mannen bij de toegang tot en verstrekking van goederen en diensten ten uitvoer. Ze heeft betrekking op de contracten afgesloten na 21 december 2007.

Dit beginsel werd op geen enkele wijze gecontesteerd bij de aanneming van de wet van 10 mei 2007. Dit was echter buiten het intense lobbywerk van de verzekeringssector gerekend. In zijn artikel 5, 2° staat de richtlijn een afwijking toe indien relevante en nauwkeurige actuariële gegevens en statistieken toelaten om verschillen in de premies tussen mannen en vrouwen te rechtvaardigen:

"[...] De lidstaten kunnen vóór 21 december 2007 besluiten proportionele verschillen in premies en uitkeringen voor individuele personen toe te staan in de gevallen waarin sekse een bepalende factor is bij de beoordeling van het risico op basis van relevante en nauwkeurige actuariële en statistische gegevens [...]"

Opdat deze afwijking zou worden toegestaan, moest België voor 21 december 2007 het optierecht uitoefenen en over relevante en nauwkeurige actuariële gegevens en statistieken beschikken.

Dat is dus wat België heeft gedaan door middel van de wet van 21 december 2007. Deze wet bepaalt bovendien in zijn artikel 3, §3: "*De Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen (CBFA) verzamelt de actuariële en statistische gegevens en publiceert ze uiterlijk op 20 juni 2008 [...]*".

Tot op deze dag, in september 2009, zijnde meer dan een jaar later, is het ons echter nog steeds onmogelijk om deze te raadplegen... wat tot de conclusie leidt dat er geen betrouwbare, relevante, nauwkeurige en publiek beschikbare statistische gegevens bestaan. De CBFA speelt zijn rol niet en vervult zijn wettelijke verplichtingen dus niet.

Kan deze afwijking ondersteund worden door België?

Door de afwijking in allerlaatste instantie goed te keuren heeft België zich in een zeer moeilijke situatie geplaatst, omdat het de door de richtlijn bepaalde voorwaarden niet naleeft. Op dit moment worden naar geslacht verschillende premies en uitkeringen gerechtvaardigd door onnauwkeurige en irrelevante gegevens.

Bovendien liet zo laattijdig handelen geen sereen debat over de kwestie toe. Een wet aannemen bij hoogdringendheid (te weten op de laatst mogelijke datum voorzien in de richtlijn) over een zodanig essentiële problematiek met betrekking tot het fundamentele gelijkheidsbeginsel kan niet anders dan onze verontwaardiging en argwaan opwekken, des te meer aangezien het Adviescomité voor gelijke kansen tussen vrouwen en mannen van de Senaat had aanbevolen om in de toekomst geen enkele afwijking op grond van het geslacht meer toe te staan.

Al deze redenen hebben de consumentenvereniging Testaankoop ertoe gebracht om een verzoek tot vernietiging in te dienen bij het Grondwettelijk Hof en een klacht bij de Europese Commissie wegens onvolledige omzetting van de richtlijn inzake de gelijkheid van mannen en vrouwen.

Volgend op dit verzoek heeft het Grondwettelijk Hof in arrest 103/2009 van 18 juni 2009 beslist om de volgende twee prejustitiële vragen te stellen aan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen alvorens een uitspraak ten gronde te doen (C-236/09):

1. Is het artikel 5, 2° van de richtlijn 2004/113/EG compatibel met het artikel 6, 2°, van het Verdrag van de Unie dat discriminatie op grond van het geslacht verbiedt?
2. In geval van een negatief antwoord op de eerste vraag, is het artikel 5, 2° ook incompatibel met het artikel 6, 2° als de toepassing ervan enkel beperkt is tot levensverzekeringscontracten?

Kon België terugkomen op zijn keuze?

Door het toestaan van de afwijking op 21 december 2007, na het aannemen van de wet van 10 mei 2007 heeft België zijn beschermingsniveau tegen discriminatie dus verlaagd. Welnu, de Europese richtlijn bepaalt in zijn artikel 7, 2°: “*De uitvoering van deze richtlijn vormt onder geen beding een reden voor de verlaging van het in de lidstaten reeds bestaande niveau van bescherming tegen discriminatie op de door de richtlijn bestreken terreinen.*”

Hieruit moet dus besloten worden dat het te laat was om deze afwijking op te heffen. België kon niet achteruitgaan zonder in overtreding te zijn met de Europese wetgeving en globaal gezien met het algemene standstill-beginsel.

De verzekeraars gebruiken misleidende of foutieve argumenten

- *De statistieken*

De verzekeraars rechtvaardigen de verschillende behandeling van mannen en vrouwen door statistieken die aantonen dat vrouwen gemiddeld langer leven dan mannen. De verzekeraars gebruiken actuariële technieken voor risico-evaluatie. Als blijkt dat een bepaalde categorie van verzekerden gemiddeld meer zal kosten dan de anderen, zal de verzekeraar logisch gezien een hogere premie doorvoeren.

Deze zuiver economische logica leidt tot een discriminatie.

Enerzijds omdat de gemiddeld geldende statistieken geen betrekking kunnen hebben op bijzondere gevallen, en vooral omdat de gebruikte sterftetabellen niet geactualiseerd of openbaar gemaakt zijn.

Anderzijds omdat de gegevens enkel gebaseerd zijn op het verleden en op de hypothese dat de sterfte niet zal evolueren in de toekomst. Nochtans, als men de levensverwachting van vrouwen en mannen met een gelijkaardige levenswijze vergelijkt, verkleint het verschil in termen van levensverwachting gevoelig van jaar tot jaar. In Nederland, Oostenrijk, Duitsland, Frankrijk, Noorwegen, Zweden, Denemarken en het Verenigd Koninkrijk komen demografen tot dezelfde vaststelling: mannen halen hun achterstand (qua levensverwachting) op vrouwen in.

Zou het in het kader van een globaal volksgezondheidsbeleid, dat de nadruk legt op preventie, niet beter zijn om objectieve eigenschappen te gebruiken die beheersbaar zijn op het stuk van het individueel gedrag van de consument?

De gegevens betreffende het consumptiegedrag (beroep, roken, voedingsgewoonten, sportbeoefening...) spelen een hoofdrol bij het meten van de levensverwachting van een persoon. Deze identificeerbare factoren vormen geen fundamentele inbreuk op het recht op respect voor het privéleven en maken een betere individuele responsabilisering mogelijk.

Hoewel de levensverwachting ongetwijfeld de bekendste mortaliteitsindicator is, is het niet de meest nauwkeurige. Zoals iedereen weet is het geslacht niet de hoofdfactor voor een lang leven.

Dhr. Pereira van de Europese Commissie, die werd uitgenodigd bij de algemene discussies rond het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 10 mei 2007, heeft dit trouwens bevestigd: *"Het geslacht verklaart slechts een derde van het verschil, voor de rest gaat het om andere factoren, zoals sociale factoren, de levenswijze..."* (Belgische Senaat, wetgevend document nr. 4-477/2 van 19 december 2007). Het wetsvoorstel werd samen met het wetsontwerp bestudeerd aangezien beide dezelfde doelstelling hebben.

Laat ons tot slot nog het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen aanhalen in het arrest Lindorfer van 11 september 2007: *"Men kan geen verschillende behandelingen tussen personen toelaten enkel op basis van hun lidmaatschap van een groep die ze niet kiezen en men kan geen verschillende behandelingen tussen individuen rechtvaardigen op basis van algemene observaties die in feite slechts gemiddelden zijn die betrekking hebben op groepen van individuen."*

Bij gebrek hieraan zou het dus gepast zijn om het risico te mutualiseren en het voor iedereen identiek te maken. Laat ons nooit vergeten dat het basisbeginsel van de verzekering het mutualiseren van de risico's en dus de solidariteit is!

Een onaanvaardbare afwijking

Al deze argumenten komen voort uit een partijdig debat en verhullen de onderliggende maatschappij- en waardekeuzes. De segmentering in het domein van de verzekeringen door middel van het in aanmerking nemen van statistieken is geen wetenschappelijke maar een politieke keuze.

Het gelijkheidsprincipe vereist dezelfde rechten, dezelfde plichten en dezelfde toegang tot het maatschappelijke leven voor iedereen. De afwijking die werd toegestaan voor levensverzekeringen ondermijnt dit fundamentele principe.

De afwijking maakt gebruik van een biologisch argument dat discriminerend is voor de vrouwen. Generaties lang werd dit argument gebruikt om de maatschappelijke keuzes te rechtvaardigen en de vrouwen in de richting van gezinsgerelateerde activiteiten te sluisen en hun professionele carrière te beperken. Het biologische argument verbergt dus economische motieven.

We hebben ook aangetoond dat de door België goedgekeurde afwijking niet beantwoordde aan de Europese eisen en dat vele vragen onbeantwoord zijn gebleven aangezien de door de verzekeringssector aangebrachte argumenten zeer weinig gefundeerd zijn.

Om mevrouw Hermans te citeren in het advies van het Adviescomité voor de gelijke kansen tussen vrouwen en mannen van de Senaat: *"De argumenten van de verzekeringsmaatschappijen zijn weinig overtuigend en ik betreur dat actuele cijfers niet voorhanden blijken ..."* (Belgische Senaat, wetgevend document nr. 4-352/2 van 3 december 2007).

Of mevrouw Freya Piryns tijdens de algemene discussies in de Kamer: *"Op 10 mei 2007 hebben we het principe van de gendergelijkheid opgenomen in onze wetgeving. Vandaag, op 20 december, is er geen enkel element aangebracht om deze beslissing op basis van valabele argumenten te herroepen."*

Daaraan kunnen we nog het dringende en overhaaste karakter van deze afwijking toevoegen. Hoe heeft het Adviescomité voor de gelijke kansen voor vrouwen en mannen van de Senaat op 3 december een omstandig advies kunnen uitbrengen als het maar op 22 november 2007 tot hoorzittingen is overgegaan?

Overigens, voor mevrouw de Bethune *"wordt er al gedurende enkele jaren over deze kwestie gedebatteerd en is het dus betreurenswaardig om zich nu binnen een zeer korte termijn te moeten uitspreken op basis van betwistbare cijfers."*

De Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen betreurt dus deze afwijking, die in alle dringendheid werd verleend en waarvan de goedkeuring niet kon gebaseerd worden op een globale denkoefening met respect voor de individuele rechten.

Dit advies kwam tot stand in samenwerking met het Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties (OIVO).